

Wat zeggen de 9 grootste politieke partijen over energie, de energietransitie en klimaatverandering? De onderstaande tabel laat de standpunten zien van 16 onderwerpen binnen 3 hoofdthema's. Leidend bij dit schema zijn de concept verkiezingsprogramma's, hier en daar aangevuld door de standpunten zoals te lezen op de sites van de partijen. Tevens zijn recente uitspraken omtrent de thema's meegenomen.

Thema's	Onderwerpen	PVDA	VVD	D66	PVV	CDA	SP	GL	CU	50Plus
Energie 	Focus in de energietransitie	Brede aanpak: alle vormen en schalen van energie-opwek worden gesteund, net als energie-besparing en reductie in gebouwde omgeving, bedrijven en mobiliteit.	Markt het werk laten doen, open blijven voor alle vormen van energie-opwekking en besparing. Kosten-efficiëntie grootste belang. Energiebeleid richten op beperking CO2-uitstoot.	Brede aanpak: alle vormen en schalen van energie-opwek worden gesteund, net als energie-besparing en reductie in gebouwde omgeving, bedrijven en mobiliteit.	Stoppen energietransitie.	Verduurzamen mobiliteit en gebouwde omgeving.	Slimme energienetten, hergebruik warmte en elektriciteit.	Brede aanpak: alle vormen en schalen van energie-opwek worden gesteund, net als energie-besparing en reductie in gebouwde omgeving, bedrijven en mobiliteit.	Brede aanpak: alle vormen en schalen van energie-opwek worden gesteund, net als energie-besparing en reductie in gebouwde omgeving, bedrijven en mobiliteit. Eerst m.b.v. subsidies, daarna afbouw en marktwerking.	-
	Kolencentrales	z.s.m. sluiten.	Niet direct sluiten, eerst afbouwen en verduurzamen d.m.v. biomassa.	z.s.m. sluiten, geen subsidie biomassa bijstook.	Openhouden.	Openhouden, op termijn oude centrales sluiten, subsidie voor biomassa bijstook.	z.s.m. sluiten.	Deze kabinetsperiode sluiten.	z.s.m. sluiten, geen subsidie biomassa-bijstook.	-
	Kernenergie	Geen kernenergie, Borssele sluiten.	Openhouden, indien veilig en efficiënt.	Geen nieuwe centrales, meer aandacht en zorg omwonenden.	Ja, zoals thorium-centrales ("betaalbaar dan duurzame energie").	Openhouden, op termijn Borssele sluiten.	Geen kernenergie, Borssele sluiten.	Geen kernenergie, Borssele z.s.m. sluiten.	Geen nieuwe kerncentrales.	Geen kernenergie zonder oplossing risico's en afval.

	PVDA	VVD	D66	PVV	CDA	SP	GL	CU	50Plus
Windenergie 	Op zee meer gesteund door SDE+, op land voorrang aan energie-coöperaties.	Wind op zee groot succes, overheid regie houden, maar d.m.v. marktwerking kosten drukken.	Meer ruimte voor wind (en zon) op land, inperken welstands-eisen.	Geen geld meer naar windmolens.	-	Vergroting participatie omwonenden, wettelijke regelingen o.a. i.v.m. compensatie. Duurzame energie concentreren in wind op zee.	Investeringsplan windparken Noordzee. Bouw Noordzeenet. Windmolens langs snelwegen.	Meer windenergie. Meer wind op zee, wind op land 6000MW tot 2020, daarna verdere groei.	-
Gas 	Gaswinning z.s.m. zo ver mogelijk afbouwen, derde gasbaten voor regionale sociaal-economische versterking en verduurzaming. Geen schaliegas.	Onderzoeken of voor de veiligheid de gaswinning moet worden aangepast. Gasloze samenleving in 2050, z.s.m. geen gasplicht meer maar warmte- of energierecht.	Vervangen aansluitplicht gas met aansluitrecht warmte. Gaswinning structureel laag, inkomsten inzetten voor verduurzaming, geen schaliegas.	Gaswinning verminderen, inzetten op handel gas en olie, export stoppen of verminderen.	NAM moet risicoanalyse gaswinning maken. Schaliegas mogelijk indien veilig en schoon.	Verlaging gaswinning tot veilig niveau.	Gaswinning afbouwen. Geen subsidies op gas. Maximaal 21 miljard m ³ , mogelijk minder. Geen waddengas, schaliegas of steenkoolgas. Z.s.m. geen gas meer. Huishoudens binnen 15 jaar onafhankelijk van gas voor warmte en stroom.	Snel afbouwen gaswinning. In 2035 warmte –voorziening 90% onafhankelijk van aardgas. 2018 21 miljard m ³ , dan 12 naar 0. Geen schaliegas of nieuwe winlocaties.	Gasboringen mogen nooit een bedreiging zijn voor bewoners.

		PVDA	VVD	D66	PVV	CDA	SP	GL	CU	50Plus
<p>Overheid en Politiek</p> 	Rol Overheid	Faciliteren en stimuleren – minder subsidie, meer directe investering in duurzame energie. Klimaatwet ambitieuzer.	Overheid neutraal over manier van beperking en halen klimaatdoelen, alle opties open houden om concurrentie en innovatie te stimuleren. Marktwerking beste manier voor energietransitie. Energiebeleid richten op beperking CO2-uitstoot.	Eenvoudig en helder beleid, wegnemen regelhinder. Ambitieuzer klimaatbeleid en meer actie. Opstellen grondstoffenakkoord, meerjarige afspraken met sectoren.	Alle steun intrekken, alleen goedkope alternatieven, zoals kolen en kernenergie.	Overheid moet een ontwikkelingsbank voor Technologie, Innovatie en Duurzaamheid oprichten die als aanjager voor verandering werkt. Stimuleren tripartite samenwerking t.b.v. circulaire economie.	Energieakkoord op de schop, nieuwe klimaat- en energiewet. Energie concentreren in wind op zee, zon, aardwarmte en kunstmatige fotosynthese. Nadruk op restwarmte en energiebesparing. Overheid duurzaam. Actieplan nucleair afval en veenoxidering.	Ambitieuw klimaatbeleid. Invoering Klimaatwet. Duurzame energie en besparing fiscaal gestimuleerd. Heffing op CO2. Creëren ministerie Klimaat en Duurzame Economie. Oprichten Groene investeringsbank. Subsidie en investeringsbeleid gericht op grote maatschappelijke vraagstukken.	Meer geld voor schone technieken en duurzame energie en warmte, afbouwen naarmate CO2-prijs stijgt.	Zoveel mogelijk hernieuwbare energie voor een zo laag mogelijk tarief. Terugdringen CO2 uitstoot. Minister van Innovatie en Duurzaamheid.
	Klimaatdoelen	Verscherpen; 50% reductie 2030, 95% 2050.	Europese en internationale afspraken handhaven, mogelijk tijdelijk opschuiven om geld te besparen.	Verscherpen; 50% reductie en 30% duurzaam en 3 miljoen huizen klimaat-neutraal in 2030, 95% reductie en volledig duurzaam 2050.	Klimaatverandering is een linkse hobby.	Parijsakkoorden handhaven.	In 2050 CO2 neutraal.	Klimaatdoelen langdurig vastleggen, jaarlijkse maatregelen. 2020 25% reductie, 2030 55%, 2050 95%. 2-3% energiebesparing per jaar.	Handhaaf akkoord Parijs. Wettelijke tussendoelen per 5 jaar. 2030: 55% reductie, 45% schone energie, 40% energiebesparing.	Steun voor de Duurzame ontwikkelingsdoelen VN voor 2030.

	PVDA	VVD	D66	PVV	CDA	SP	GL	CU	50Plus
SDE+ 	Beter gebruikt, meer focus. Geld nuttiger besteden en focus op wind op zee.	SDE+ verbreden voor alle manieren van energie-besparing en innovaties. Afbouwen wanneer mogelijk. Doel is subsidieloze energiemarkt.	-	Afschaffen.	-	Moet op de schop, net als energie-akkoord; vervangen door klimaat- en energiewet.	-	-	-
Salderingsregel 	Blijft gehandhaafd en wordt uitgebreid.	Afbouwen tot 2020.	Blijft gehandhaafd.	Afschaffen.	Blijft gehandhaafd.	Blijft gehandhaafd.	Blijft gehandhaafd en wordt verruimd.	Blijft gehandhaafd tot opslag betaalbaar is.	-
Belastingen 	Gasbelasting omhoog, elektriciteitsbelasting omlaag.	Belastingen hoeven niet te worden aangepast.	Belastingen worden aangepakt – vervuilende zaken meer belasten, duurzame minder.	Energiebelastingen omlaag.	Belastingen hoeven niet te worden aangepast.	Hervorming energiebelasting: lagere belasting huishoudens, hogere belastingen grootverbruikers (weghalen van de kortingen op grootverbruik), opbrengsten voor versnelde energiebesparing.	Hervorming energiebelasting. Grootverbruikers evenredig betalen voor CO2-uitstoot. Schone energie kleinverbruikers niet belast. Heffing CO2 breed ingevoerd, ook voor niet ETS-sectoren. Verhoging belasting storten, verbranden en exporteren afval.	Verhoging belasting vervuiling. Verklein verschil energiebelasting klein- en grootverbruik. Niet duurzame producten hogere btw. Van energiebelasting naar CO2-belasting. Verschuiving van gebruiker naar bron.	-

		PVDA	VVD	D66	PVV	CDA	SP	GL	CU	50Plus
Rol Europa		Regionale samenwerking binnen EU belangrijk (Energie Unie, Noordzee-coalitie). Strenger Europees beleid en regelgeving.	Rol Europa groot, ETS belangrijkste hulpmiddel. Versterking ETS prioriteit, opbrengsten gebruiken voor verduurzaming.	Europa heeft hoofdrol oplossen klimaatproblemen. CO2-prijs moet verhoogd, lucht en scheepvaart verduurzaamd, buurlanden inspraak in heropening kerncentrales na incident.	-	-	ETS werkt niet; opheffen en ander systeem ontwikkelen dat vervuiler laat betalen en verduurzaming meer prikkelt. EU belangrijk in aanpak klimaatproblemen. Sluiting kerncentrales België, helpen in alternatief.	De EU heeft een belangrijke rol. EU moet overstap schone energie stimuleren. EU verbod stimuleren kernenergie. EU wereldwijd voortrekkersrol. Overschot emissierechten schrappen, geen gratis rechten. NL wil Europees actieplan circulaire economie.	Minimumprijs CO2. ETS verder aanscherpen.	EU enkel nog voor klimaatbeleid, grensbeleid en economisch-monetair beleid.
Samenleving	Lokale initiatieven 	Lokale coöperaties voorrang bij wind op land; stimulering warmtepompen en zon d.m.v. aanpassing energiebelasting en uitbreiden vrijstelling achter de meter.	Regelhinder lokale energieopwekking en verduurzaming elimineren, energielabel gratis houden.	Wegnemen regelhinder lokale opwek, stimuleren lokale en particuliere initiatieven.	-	Lokale initiatieven stimuleren en omwonenden laten profiteren. Geld van verkoop windmolens met subsidie moet teruggaan naar samenleving.	Lokale initiatieven hoger op prioriteitenlijst (onderdeel van nieuwe wet). Omwonenden meer participatie in energieprojecten.	Ruimte energiecoöperaties, decentrale investeringen slimme netten, omwonenden aandeelhouder schone energie.	Stimuleren d.m.v. belastingregelingen.	-

	PVDA	VVD	D66	PVV	CDA	SP	GL	CU	50Plus
Bedrijfsleven 	Transparanter, milieuvriendelijker (gebruik biograndstoffen, biologisch afbreekbare of recyclebare producten).	Stimuleren innovatie in bedrijfsleven, stimuleren bijdrage creatieve industrie aan duurzaamheid.	Transparanter, meer verantwoordelijkheid afval eigen producten. Meerjarige afspraken industrie, landbouw en transport.	-	Tripartite samenwerking afvalbranche t.b.v. circulaire economie. Innovaties en technologie mobiliteit hebben prioriteit.	Bedrijfsleven moet meer van de kosten dragen, i.p.v. afschuiven op de burger (grootverbruikers en industrie). Overleg met havens en Schiphol over technische verduurzaming. Eneco en Delta niet gesplitst. Energiesector klantvriendelijker.	Groene investeringsbank moet marktsector stimuleren te investeren in projecten en innovatie. Samenwerking overheid, kennisinstellingen en kapitaal voor innovatie en vergroening. Richt industrie op circulaire economie. Producenten betalen voor hoeveelheid verpakking.	Overheid maakt afspraken met grote publieke investeerders voor afbouw fossiele investeringen en opbouw schone, evt. door een minimum te stellen voor energie-transitie-investeringen.	Meer nutsbedrijven. Overheid handhaaft of verwerft een meerderheidsbelang in energie.
Wonen en bouw 	Stimuleren klimaatneutrale en energiezuinige bouw.	Extra geld voor verduurzamingsmaatregelen huiseigenaren. Energielabels gratis. Rijksinfra energie-neutraal 2030.	2030 3 miljoen huizen en alle openbare gebouwen klimaatneutraal, verduurzamingsfonds VvE's; standaard duurzame energie-opwek nieuwbouw, in 2050 alle huizen klimaatneutraal.	-	-	Gebouwde omgeving z.s.m. minstens label B of nul-op-de-meter.	Maatschappelijk vastgoed klimaatneutraal, eerst door zonnepanelen. Investeringsplan energiezuinige woningen. Alle nieuwbouw binnen vijf jaar energie-neutraal.	Gebouwde omgeving energie-neutraal. Nul-op-de-meter nieuwbouw vanaf 2018. Verplicht minimale verduurzaming bij verbouwing en verhuizing vanaf 2020.	Energiebesparing wordt fiscaal aangemoedigd. Regels bouw aanpassen t.b.v. energiezuinig bouwen.

	PVDA	VVD	D66	PVV	CDA	SP	GL	CU	50Plus
Sociale huurvoorraad 	Versterking traject hoogwaardig isoleren huurwoning.	-	Vergoeding voor energiezuinige bouw, stimuleren verduurzaming.	-	Woningbouwcorporaties belonen voor energiezuinig bouwen.	In 2021 woningen minstens label B, woningcorporaties bewegen verduurzaming te versnellen.	Corporaties investeringsplicht energiezuinig maken bestaande woningen. Alle nieuwbouw binnen vijf jaar energie-neutraal.	Corporaties maken investeringsplannen voor vergaande verduurzamingen, krijgen extra ruimte door bv hogere verhuurdersheffing. Gemeenten worden verplicht om plannen op te stellen om klimaatdoelen te halen.	Woningcorporaties verplichten te bouwen, energiezuinigheid belangrijk.
Mobiliteit 	Scherpere EU normen mobiliteit – 2025 alleen nog emissieloos persoonlijk personenvervoer.	In 2035 alleen nog emissieloos persoonlijk personenvervoer. Stimuleren binnenvaart.	In 2025 alleen nog emissieloos persoonlijk personenvervoer.	-	Verduurzamen Schiphol.	OV schoner, stimuleren verduurzaming luchtvaart en binnenvaart, stimuleren treinvervoer en binnenvaart i.p.v. wegvervoer. Stimuleren overstap schoon rijden d.m.v. fiscale maatregelen, informatie, infrastructuur.	Investeringsplan voor schoner, beter OV. In steden meer metro's, trams en E-bussen.	Verplichte inzet bio-energie in transport.	Vervoer moet zo onafhankelijk mogelijk van olie. Inrichten vervoer autonome mobiliteit. Schiphol koploper zero-emission.